

İslamî Birlik ve Dayanışma

S. Mehdi Musavi Kaşmerî

Bu makalede insanı diğer varlıklardan ayıran özelliklere ve onda bulunan akıl ve ayırt etme özelliğine işaretler, beşerin hayatında birliğin zarureti vurgulanmış ve Müslümanların bu zaruri kuralın dışında olmadıkları belirtilmiştir.

İslamî kültürde birliğin önemine, yakınlaşmaya, iyi ilişkilerin gereğine ve küfür etme, muhtelif mezheplerin maarifinin birbirlerinden tanınmamış olmasına, İslam düşmanlarının entrikalarına, bencillik ve kavmiyetçilik gibi ikilik unsurlarının beyanına işaretler, birliğin faktörleri etrafında söz edilmiş, kible, Kur'an, Ramazan ayı, Allah Resul'ünün Ehlibeytini sevme ve müşterek düşmanlardan yararlanma gibi ortak noktaların varlığına binaen İslam mezhepleri mensuplarının birliği ve yakınlaşması gerektiği tespiti yapılmıştır.

Giriş

İnsanların, diğer canlılarla sosyal ve bir arada yaşamak gibi ortak yönlerinin yanında onu diğer canlılardan ayrıcalıklı kılan farklılıkları da vardır; örneğin beşeri hayatın sosyaliteyle mümkün ve müyesser olduğu doğrudur fakat insanın sosyal yaşamı karıncalar, termitler ve bal arıları gibi bilinçsizce ve içgüdüsel değil; şuurlu ve bilinçli bir seçimdir. Bu sayede kendi türleriyle ülfet oluşturur; birlik ve dayanışma duygusu kazanır. Yani kısaca denebilir ki; beşerin hayatı birlik temeline oturur.

Daha ileri merhalede insanlar ilahî davetle (Allah'a ve ahirete iman) karşılaştıkları zaman, bir grup kabul, bir grup imtina etti. Bu davet, beşerin hayat sahnesinde, akıllı ve ileri görüşlü kimselerin kabul etmekten başka önlerinde bir yol görmeyecekleri kadar ciddi bir şekilde

arz edildiği zaman, insanlar geçmiş münasebetlerini bir kenara bırakıp, davetin inkârcılarıyla saflarını ayırarak birlik adına yeni bir kıstas seçtiler; o kıstas ilahi davete iman idi.¹

Açıktır ki, bu vahdet kalıcı olmuyordu; her peygamberden sonra takipçileri, onun öğretilerine yaptıkları yorum ve tevillerle, kişisel, kavmi ve sınıfsal garez ve heveslerini katarak çeşitli fırka ve mezhepler ortaya çıkarıyorlardı; böylece ikilik oluşuyordu.

İslam'da da bu vakıa oluşmuş, toparlaması mevcut durumda imkânsız olan onlarca fikhî, akaidi ve kültürel fırkalar ortaya çıkmıştır.

Bugün İslamî birliğe vurgu yapan din önderleri ve reformcuları böyle bir maksat gütmüyorlar; maksatları, hem mümkün hem gerekli bir arzu olan ortak payda olarak Peygamberin ilk öğretilerine dikkati çekmek ve Müslümanların münasebet ve ilişkilerinde dinî ihtilafları bir kenara bırakmaktır.

Tarih boyunca İslam ümmeti, bu kutlu birliğe devamlı bayraktar olmuş, aralıksız çabalarıyla bu yüce hedefin tahakkuku doğrultusunda himmetli adımlar atmış büyük insanların sahne almasına şahit olmuştur. Bu girişimlerin istenen sonuca ulaşması için de âlimler tarafından takip edilmesi gerekir.

İnkılâp rehberinin nevruz mesajında milli birliğin yanında İslamî dayanışmanın yer alışı, milli menfaat ve maslahatların İslam ümmetinin menfaat ve maslahatından ayrı sayılamayacağı mesajını veriyor. Sahip ve bağlı olduklarımızı korumak ve menfaatlerimizi gözetmenin yanı sıra İslam dünyasının maslahatlarını da düşünmeli, mezheplerin ortak noktalarının eksen olması gerektiğine vurgu yaparak İslam ümmetinin birliği doğrultusunda büyük adımlar atmalıyız.

1-Allame Tabatabaî şöyle der: Beşerin hayatında ihtilaf iki türdür:

a-Günlük hayattaki meseleler ve birbirlerinin haklarına gerçekleşen saldırılar. Peygamberler bu tür ihtilaflarda beşer arasında hakemlik yapmak için geldiler.

b-Alimler ve din önderleri vasıtasıyla ortaya çıkan usul, furu' ve ilahî dinin maariflerindeki ihtilaflar. Allame Tabatabaî, *el-Mizan*, Kum, c. 10, s. 31-32.

Şüphe yok ki, bir topluluk arasında peygamber zuhur etmesi, esasen kendi başına ihtilaf ve ikilik çıkmasının kaynağıdır; kimileri ona doğru yönelir, kimileri de küfre saparlardı.

Merhum Allame yaptığı taksimatta bu tür ihtilafa işaret etmiyor.

Külliyyat

1- Vahdetin Önemi ve Konumu

Varlık âleminin esası vahdet üzerinedir. Yaratılışın başlangıcı, vahdetin özüdür ve hatta yaratıcı hususunda çokluk şaibesi barındıran vahidiyet reva değil; doğru kavram, ehdiyyet ve tek oluşudur. Bazı tabirlerde vahid kelimesinin yaratıcıya tatbiki lâfzîdir; amaçlanan mana ise tekliktir.

Aslında çokluk ve çeşitlilik O'na layık değil; bileşenli olmak, ihtiyaç ve eksiklik nişanesidir. Çokluktan müberra zatından sadır olan şey de vahitten başkası değildir. Hikmet erbabının kesin kaidesi şudur: "el vahidu la yasduru minhu illa vahid: Birden, birden başkası sadır olmaz."¹

Bu sadır olan feyz, vahidin ihraç cihetindedir; taayyünat, (var oluşlar) teşahhusat (ayrıcılıklar) ve çokluk, kıstasların, mahiyetin ve imkân âleminin ürünleridir.

Varlıkların türlerinde bu vahdetin sembolü işbirliği ve yardımlaşmadadır. Her bir varlığın parçaları bileşik ve her bir varlık birbirinin tamamlayıcısıdır. Tabiat sembollerinin her birinin parçalarındaki bu uyumluluk, onun dirlik ve esenliğinin alametidir.

Şeriatda da hiçbir itham, Allah'a şirk koşmak ve O'nu birden fazla bilmekten daha yakışsız değildir.² Hatta iman makamı da inanç bütünlüğünü iktiza eder; inançların bir kısmını kabul edip bir kısmını kabul etmemek, tamamını reddetmekle eşdeğer telakki edilir.³

Yine Kur'an'da makbul iman için, sadece İslam Peygamberine inanmak yeterli görülmemiş, pratikte İslam peygamberine inanmışken ve geçmiş enbiyanın peygamberliğine imanın, insanın kaderine pek de müdahil olmadığı açıkken, onlara ve gönderilmiş kitaplarına iman etmek,

1-Sadrudin Muhammed Şirazî, *el-Esfaru'l-Erbaa*, c.2, s.204-209.

2- "*Şüphe yok ki Allah, kendisine eş tanıyanları yarlıgamaz, ondan başka dilediğinin bütün suçlarını yarlıgar ve kim Allah'a eş tanırrsa gerçekten de büyük bir iftirada bulunmuş, pek büyük bir suç işlemiştir.*" Nisa, 48

3- "*Onlar, öyle kişilerdir ki Allah'ı ve peygamberlerini inkâr eder, Allah'la peygamberlerinin arasını ayırmak isterler ve bazısına inandık, bazısına inanmadık derler ve imanla küfür arasında bir yol tutmak isterler.*" Nisa, 150

makbul imanın maddelerinden biri sayılmıştır:

"Peygamber de kendisine Rabbinden indirilene inanmıştır, inananlar da. Hepsi de Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inanmıştır. Peygamberlerinden hiçbirini öbüründen ayırmayız, duyduk demişlerdir ve itaat ettik, Rabbimiz, bağışlanma dileriz senden, varacağımız yer, kapındır senin."¹

Geçmiştekilerden, gelecektekilere, gelecektekilerden de, geçmiştekilere iman etmelerini istemiş; böylece tevhidi davetin başlangıcından sonuna dek bir silsile oluşmuş, her bir dönem, bu silsile bütününe bir halkası ve geçmiş geleceğe, geleceği geçmişe bağlamıştır.

Zikredilenlerin tamamının sebebi, Allah'ın kendisi vahid (tek) olduğu için vahdeti (birliği) sevmesi, dağınıklık ve kopukluğa tahammül etmemesidir. Bu gerçeği hem tekvinde (yaratışında) hem teşride (kanunlarında) açığa vurmuştur. Tabiri caizse vahdet, varlığın özü, bütün varlıkların, ekollerin ve hareketlerin kiblesidir.

Bu yüzden âlemlerin Rabbi ikilik ve çekişmeyi, kendi makbul tevhidi dinlerinin kapsamına almamış, Kur'an-ı Kerim'de peygamberine, kitap ehline şöyle demesini tavsiye etmiştir:

"De ki: Ey kitap ehli, gelin aramızda eşit olan tek söze: Ancak Allah'a kulluk edelim, ona hiçbir şeyi eş ve ortak etmeyelim, Allah'ı bırakıp da bazılarımız, bazılarımızı Tanrı tanımayalım. Gene de yüz döndürürlerse deyin ki tanık olun, özümüzü Tanrıya teslim edenleriz biz."²

Bu esasa göre ihtilaf ve ikilik iyi bir yol ve geçit fakat kötü ve zararlı bir duraktır. Bir takım sebeplerle ihtilaf ve ikilik durak ve menzile dönüşürse, şüphesiz yayılıp çoğalmasına yönelik her girişim ilahi takdirin hilafına, tekvini ve teşrii ilahi sünnetin aksine ve ayrıca aklın hakemliğine aykırı olur.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdular:

1-Bakara, 285.

2-Âl-i İmran, 64.

"Mümin müminin kardeşidir; aynı beden gibi bir uzvu ağrırsa, etkisi diğer uzuvlarda da hissedilir; her ikisinin ruhları bir ruhtandır."¹

Şirazlı Sadî de şöyle demiştir:

Ben-i adem a'zay-ı yekdigere ned
Ki der aferineş ze yek gevher end
Çu uzvi be derd avered ruzigar
Diger uzvha ra nemaned karar

İnsanoğlu birbirinin uzvudur
Yaratılıştta aynı cevherden
Zamane birini ağrıtsa
Diğer uzuvlara kalmaz takat

Bir bedenın uzuvlarının birbirinin ağrısına hassasiyeti, bir ruha sahip olmasındandır ve eğer müminler topluluğu da bir ruha sahip olursa, durum aynı olur.

Bazı ilim erbabı kişiler şöyle derler: "ilim ve amel cevher (yetenek) makulesındendir. (türündendir.)² Şöyle ki; ilim ve amel, cevher makulesi olan insan ruhunu inşa eder ve ona kendine uygun şekil verir. Diğer yandan Kur'an, iman nurunu ruh diye tabir eder.

"... Onlar, öyle kişilerdir ki Allah, gönüllerine iman nasip ve mukadder etmiştir ve onları, kendinden bir ruhla, imanla kuvvetlendirmiştir..."³

Bu esasa göre insanların ruhları bir kaynaktan beslendiği ve iman ruhu onlara üflendiği zaman, şeklen bedenler birbirinden ayrı olsa da, aslında bir olurlar.

2- Uzlaşa ve İyi İlişkiler

Ehlibeyt (a.s), İslam ümmetinin birlik ve bütünlüğünün korunmasını, Şia mezhebinin muhalifleriyle iyi ilişkiler içinde olunmasını önemle tekit ve tavsiye etmiştir. Ehlibeyt İmamları döneminde Şiilerin sayısı

1-Şubber, Seyyid Abdullah, el-Ahlak, c. 5, s. 96.

2-Hasan Hasanzade Amuli, *Hezar-o Yek Nukte*, Tahran 1372, c. 1, s. 153, Nukte 139.

3-Mucadele, 22.

muhalliflerine oranla azdı ve Şiiler çoğunluğun itikadını hak kabul etmedikleri için, onlarla iyi ilişkiler kurmanın meşruluğu konusunda ikileme düşünüyor dolayısıyla bu hususta imamlara (a.s) soruyorlardı. Onlar da iyi ilişkilerin gereğine önemle vurgu yapıyorlardı.

Muaviye b. Veheb şöyle diyor:

"İmam Cafer-i Sadık'a sordum: 'Akraba ve gelgitimiz olan kimselere nasıl davranmalıyız?' Hazret şöyle buyurdu: 'Onlara karşı emanet ehli olun; fayda ya da zararlarına şahitlik; hastalarını ziyaret edin ve cenaze teşyilerine katılın.'"¹

İmam Cafer-i Sadık (a.s) Zeyd b. Şeham'a müteveccih sözlerinin bir bölümünde şöyle diyor:

"Hısım akrabanızla irtibatta olun, cenazelerinde hazır bulunun, hastalarını ziyaret edin ve haklarını verin; çünkü sizden biri takvalı, doğru sözlü, emanet ehli olduğu ve halkala iyi geçindiği zaman, bu kişi Cafer'idir denir ve bu söz beni sevindirir, bahtiyarlığımıza vesile olur ve 'bu Caferi edebini eseridir' denir. Eğer böyle olmazsa (bize mensup olduğunuz için) bu durumu güven kavramıyla ilintilendirirler ve bu da bize utanç kaynağı olur."²

Muaviye b. Veheb şöyle diyor:³

"Masum İmama şöyle dedim: 'Hısım akrabadan bizimle inançdaş olmayan kimselere nasıl davranalım?' İmam şöyle dedi: 'Takipçisi olduğunuz önderlerinizin nasıl davrandığına bakın. Allah'a andolsun onlar inançdaş olmadıklarının hastalarını ziyaret eder, cenazelerinde bulunur, lehinde ve aleyhinde şahitlik eder ve emanetlerine riayet ederlerdi.'"⁴

Tefrika ve Nedenleri

1- Küfür ve Hakaret

İnsan bir şeye inandığı zaman, o inanç batıl olsa bile, ona karşı sevgi duyar ve giderek kendisiyle onun arasında duygusal bir bağ oluşturur. Bu durumda kutsalına saldırıyı, kendine saldırı olarak algılar ve tepki

1- *Vesailü's-Şia*, c. 8, "Ebvabu Ahkami'l-Aşere", b.1, s.398, h.1.

2- *Vesailü's-Şia*, c. 8, Ebvabu Ahkami'l-Aşere, Bab 1, s. 398, h. 2.

3-Muhammed b. Ali Erdebili, *Camiu'r-Ruvat*, c. 2, s. 241.

4-age., s. 399, h.3.

gösterir. Böyle bir durumun baş göstermesi, onu hem hak sözün kabulünden alıkoyar hem de hak inanca hakarete sürükler. Nitekim Peygamber (s.a.a) hiçbir zaman cahiliye Araplarının putlarına veya küfrün elebaşlarına hakaret ve küfür etmedi, aksine putperest halkın izanlarını uyandırmak, zihinlerini putların güçsüzlüğüne ve ibadete layık olmadıklarına yönlendirmek doğrultusunda çaba harcadı.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

"Allah'tan başka çağırıp dua ettikleri şeylere sövmeyin ki sonra bilgisizlikle onlar da Allah'a söverler. İşte biz, böylece her topluluğa, yaptıklarını süsleyip güzel gösterdik, sonra da dönüp varacakları yer, Rablerinin tapısındır ve o da, ne yaptıklarını bildirir onlara."¹

Ali b. İbrahim, babasından, o da Mes'ade b. Sadaka'dan şöyle nakletmiştir: "İmam Sadık'tan (a.s) Peygamberin (s.a.a) 'Şirk, karanlık gecede siyah taşın üzerinde yürüyen siyah karıncadan daha gizlidir.'² Sözü hakkında sordular. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu:

'Müminler İslam'ın başlangıcında müşriklerin mabutlarına küfür ve hakaret eder, müşrikler de bunun karşısında müminlerin taptığı Allah'a küfür ve hakaret ederlerdi. Daha sonra Allah müminleri onların yalancı ilahlarına küfür ve hakareten menetti ki kâfirler Allah'a sövmesin ve farkında olmadan Allah'a şirk koşup müşriklerin kötü amellerine ortak olmasınlar.'³

Bu hadiste ilgi çekici bir nükte var; o da şu ki, birçok yerde insan, inancına hizmet zannıyla, muhaliflerinin mukaddesatına hakaret eder. Bu hakaret kesinlikle nifak doğurur ve karşı tarafın benzer tepkisinden başka güvensizlik, tekfir, katliam ve saldırılara sebep olur. Bu hadis uyarınca küfür ve hakaret edenler, bunun bütün sonuçlarına, kendileri yapmış gibi ortak olurlar.

İmam Rıza (a.s), İbrahim b. Ebi Mes'ud'a söylediği hadisinde, Ehlibeyt düşmanlarının, kendileri hakkında hadis uydurma desiselerini şöyle beyan eder:

"Ey Ebi Mahmud'un oğlu! Muhaliflerimiz, faziletlerimiz hakkında bir takım rivayetler düzmüşlerdir ki bunlar üç kısımdır:

1-En'am, 108.

2- *Vesailu's-Şia*, c. 16, s. 254.

3-Muhammed Hüseyin Tabatabaî, *el-Mizan*, Tahran 1390, c. 7, s. 343.

1-Guluv (abartılı) rivayetler

2-İçeriği, hakkımızda yetersiz ve eksik olan rivayetler

3-Düşmanlarımıza hakaret eden rivayetler

Halk bizimle ilgili aşırıya kaçan rivayetleri duyduğu zaman, taraftarlarımızı tekfir eder, onların bizi ilahlaştırdıklarını sanır, hakkımızda yetersiz ve eksiklik barındıran rivayetleri duyduklarında, onu kabul eder, düşmanlarımızı kötüleyen hadisleri duydukları zaman ise, bizi kötülerler. Allah-u Teâlâ şöyle buyurur:

"Allah'tan başka çağırıp dua ettikleri şeylere sövmeyin ki sonra bilgisizlikle onlar da Allah'a söverler..."¹

Ey Ebi Mahmud'un oğlu! Halk sağa sola saptıklarında, sen bizim yolumuzu tut, doğrusu kim bizim yolumuzu takip ederse, biz onunlayız ve kim bizden ayrılırsa, ondan ayrılırız."²

Bazı rivayetler, Ehlibeyt muhaliflerinin hayatları ve yaptıkları hakkındadır. Bazısı da, kimi tarihi olaylara (doğru-yanlış) işaret etmenin yanında, sert bir tonla onlara küfür ve lanet içerir. İmam Rıza'nın (a.s) maksadı bu ikinci kısımdır.

Şüphesiz, İslam mezhepleri ve grupları arasındaki ikiliğin ana sebeplerinden biri, her mezhebin fanatik ve mutaassıp bazı taraftarının, diğer mezhebin inançları aleyhine hakaret ve küfrüdür.

Esas nokta şu ki; bu konuda söz ve fiil aynı olmalı. Bu konuda oturum ve kongreler düzenlenmesi, içeriğinin mezhep mensuplarınca pratikte de tecelli etmesiyle faydalı olur. Hâlbuki gerçek bazı durumlarda böyle değil. Bazen halifeleri veya Ehlibeyti savunma ve benzeri bahanelerle yekdiğerinin mukaddesatına ihanet edilir. Bu durum İslam açısından yanlış, İslam ve Müslümanların ortak düşmanlarının umut kaynağıdır.

2- Tanınmamışlık

İnsanın kabiliyetlerinden biri, araştırmacılık ve hakikat peşinde olma fitratından kaynaklı, gerçeklere ve maarife ulaşma imkânıdır. Araştırmacı, fitratın bu sesine olumlu cevap veren, her duyulan ve söyleneni güvenilir şekilde araştırmadan kabul etmeyendir.

1-En'am, 108.

2-Muhammed b. Ali b. Huseyn Babeveyh Kumi, Uyunu Ahbari'r-Rıza, Beyrut, 1404, c. 2, s. 272.

Halkın çoğu araştırmazlar; başkalarının inancıyla ilgili hükümleri, duyumlara göre şekillenir, dolayısıyla birçok yerde hatalı hüküm verirler. Bu da ikiliğin esas sebeplerindendir.

Emire'l-Müminin Ali (a.s) şöyle buyurur:

"İnsanlar, bilmediklerinin düşmanıdır."¹

Birçoğunun gerçeklere olan garezinin sebebi, o gerçeği doğru kavrayamamasıdır. Eğer doğru kavranırsa, hakikatin cazibesi onları kendine doğru cezbeder.

Örneğin mühre secde, Kur'an ve tahriften korunmuş oluşu, namazdan sonra tekbir, Şia'nın sahabe hakkındaki görüşü ve tevessül gibi konular doğru algılandığı zaman vahdet sebebidir, hâlbuki bu meseleler, Ehlisünnet nezdinde şeffaflıktan yoksun olduğu ve yanlış algılandığı için, ümmet arasında ikilik çıkararak etkenlere tebdil olmuştur.

Bu şekilde Şia'nın birçoğu, Ehlisünnetin Ehlibeyt ile arasının iyi olmadığını ve onlara muhalif olduğunu tasavvur ederek haklarında aşırılığa gider.

Şüphesiz bu belirsizliğin giderilmesi yönünde yapılacak planlamanın, İslam ümmetinin birliği ve yakınlaşmasına fazlasıyla katkı sağlayacağı tecrübeyle sabittir.

3- Düşmanların Komploları

İslam ümmetinin iktidarının en önemli etkeni, tevhid kelimesi (Allah'tan başka ilah olmadığı) ve vahdet-i kelimedir. (söz birliği) Onun için düşmanların zehirli oklarının çoğu bu hedefe doğrulmuştur.

Amerika'da yayınlanan "Dinî mezhepleri ayırmaya yönelik planlar" kitabında Amerikan merkezi istihbarat teşkilatının (CIA) eski şeflerinden Micheal Brandt ile yapılan uzun bir söyleşiye yer verilmiştir. Bu söyleşide Şia mezhebi ve Şiilere yönelik projelere işaret etmiştir.

Kitabın bir bölümünde şöyle geçer:

"Amerikan merkezi istihbarat teşkilatının (CIA) siyasî makamlarının katılımıyla gerçekleşen bir konferansta, Şia mezhebi üzerine daha fazla araştırma ve bu araştırmaların ışığında plan program yapmamız gerektiğini kararlaştırdık.

1- *Nehcü'l-Belaga*, 172. Hutbe.

Bunun için kırk milyon dolar bütçe ayırdık. Bu proje üç aşamaya ayrıldı:

- 1- Bilgi ve istatistik toplama.
- 2- Şia aleyhine propaganda ve diğer İslam mezhepleriyle arasında ihtilaf çıkarmak suretiyle kısa vadeli hedeflerin icrası.
- 3- Bu mezhebin ortadan kaldırılması için, projenin birinci aşamasına binaen dünyanın birçok yerine araştırmacılar göndererek aşağıdaki sorulara yanıt aranmasına yönelik uzun vadeli hedeflerin icra edilmesi:
 - a) Şiiler dünyanın hangi bölgelerinde ve her bölgede ne ölçüde etkindirler?
 - b) Şiilerin iç ihtilafları ne şekilde tahrik edilebilir?
 - c) Şiilerle Sünniler arasında nasıl ihtilaf yaratılıp bu ihtilaflardan yararlanılabilir?..."¹

4- Düşmanın Gücünü Tahminde Yanılgı

İslam ümmetinin ikiliğinin sebeplerinden biri de, düşmanın güç ve iktidarına yönelik ihtilaflı bakış açısıdır.

İslam dünyasının bir bölümünün, ortak düşmanın gücünü gözünde büyütmesi, onların, İslam ümmetinin menfaat ve temel tutumlarını göz ardı etmelerine ve düşman karargâhına yaklaşmalarına sebep oluyor. Buna karşılık aynı kanıda olmayanlar ve düşmanın gücünü başka şekilde yorumlayanlar farklı bir yol izlerler.

Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur:

"Hani Allah, rüyada sana onların az olduğunu göstermişti; çok gösterseydi ürker, gevşerdiniz ve iş hususunda da çekişe kalkıştırdınız. Fakat Allah sizi bundan kurtardı ve şüphe yok ki o, gönüllerdekini bilir."²

Şimdi açıkça görülmektedir ki, bazı İslam ülkelerinin yöneticilerinin, emperyalist iktidarların gücünü tahmin yanılgıları ve bu iktidarların, güçlerinin üzerinde görünüşleri, onları emperyalistlerin siyasetleriyle birlikte hareket etmeye ve İslam cumhuriyeti düzeninin değerleriyle

1-Cumhuriy-i İslamî Gazetesinin 05.03.1383 tarih, 7203 sayı ve 16. sayfasından alıntı.

2-Enfal, 43.

mücadeleye sürüklemiştir.

Eğer İslam cumhuriyetinin dış siyaset sorumluları, İran'da tecrübe edilmiş olan, İslam düşmanları her ne kadar askeri ve diğer konularda güçlü olsalar da, bu gücün İslam ümmetinin iman ve birliği karşısında hiç bir şey yapamayacağı gerçeğini Müslüman devletlerin yöneticilerine anlatabilirlerse, ümmetin birliği ve tek ses olması yönünde büyük bir adım atmış olurlar.

5- Bencillik ve Kavmiyetçilik

İnsanların ayrılık ve ikiliğinin önemli faktörlerinden biri bencilliktir. Bencillik kişisel alanda insanı diğerleriyle iyi ilişkiler kurmaktan mahrum eder; sosyal ve uluslararası alanda ise grupların ve milletlerin birbirlerinden ayrılmasına ve ikiliğe sebep olur.

Sömürgeci güçler, Müslümanları iç meseleleri ve ırkçı çekişmelerle meşgul etmek için büyük Osmanlı imparatorluğunu parçalayarak her Müslüman grubun, İslam ümmetinin ülke eksenli menfaat ve maslahatlarını kendi ırkının çıkarlarına tercih etmelerine, hatta bazen kendi menfaatlerini başka bir Müslüman ülkeyle çekişmede görmelerine sebebiyet verdiler.

Kur'an-ı Kerim, Ahzab savaşına katılmayan bir kısım münafığın bahanesini şöyle beyan ediyor:

"Hani münafıklarla gönüllerinde hastalık olanlar, Allah ve Peygamberi demişlerdi, bizi ancak aldattılar, vaatlerinde aldatıştan başka bir şey yok. Ve hani onların bir bölümü, ey Yesribliler demişti, burada durmanıza imkân yok, dönün artık ve bir bölümü de Peygamberden, evlerimiz açık, sağlam değil diye izin istemişti, hâlbuki evleri açık değildi ve sağlamdı, onlar, ancak kaçmayı diliyorlardı."¹

Bunların mantığında söz konusu olan kendi evleridir; bütün şehrin emniyet ve maslahatı değil. Hâlbuki İslam düşmanlarının hedefi bütün şehrin yok edilışıdir. Onlara göre şehir, herkesin koruması gereken evlerden müteşekkildir; herkesin sorumlu olup koruması gereken tek bir ev değil. Bu ise sosyal ve insanî sorumluluktan kaçmak demektir.

Şu an dünya çapında sınırlar kalkmakta, ülkeler ortak noktalarına

1-Ahzab, 12-13.

önem vermekte ve buna göre birlikler şekillenmektedir. Bu durumda akli ve şer'i zorunluluk, İslam ülkelerinin de bu esasa dönmelerini ve "evlerimiz mahremlerimizdir" sloganı yerine, İslam ümmetinin menfaat ve maslahatlarını düşünmelerini gerektirmektedir.

Örneğin Sudan, yabancı Müslüman yolculara vize muafiyeti uygulayarak yerinde bir girişimde bulunmuştur.

Vahdetin Etkenleri

Ortak Noktalara Vurgu

Bundan önce tevhidi dinler ve mezhepler bağlamında Kur'an'ın mantığının, hak olanı kabule davetten sonra birliğe çağrı, uzlaşma ve ortak noktalara vurgu olduğuna işaret edildi.

Şüphesiz Müslümanlarla ehli kitap arasındaki benzer noktalar, hem sayı ve hem nitelik açısından İslamî mezhep takipçileriyle mukayese edilemez. İleride inanç esaslarının yanında temel birkaç konuya da işaret edeceğiz:

1- Kâbe

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu:

"Kâbe var olduğu sürece din de payidar kalacaktır."¹

Şüphesiz bu süreklilik ve kaynaşma, ümmetin birliği ve bütünlüğü sayesinde. Daha üst seviyede hac konusunda düşünülürse, hacda toplanmak her ne kadar Cuma namazında toplanmak gibi zatında olmasa da, ana hedeflerinden biri olduğu kesindir.

Cuma namazı her hafta toplu bir ibadet yapmak, hac da Müslümanların büyük bir toplantı gerçekleştirmek ve Allah'a kulluk noktasında İslam ümmetinin birliği ve kaynaşmasını sağlamak amacıyla yapılır.

Yapılan her mescit Allah'ın evi ve ibadetgâhıdır. Allah Kâbe'nin faziletini her mescide verebilir. Hac konusu sırf ibadetsel bir konu olsa, dünyanın çeşitli noktalarından onca zahmet ve zorluklarla insanları bir mekâna toplamaya ne gerek var.

Ayrıca bu toplanmayı özellikle vakfelerde belirli bir zamanla

1- *Vesailu's-Şia*, Tahran, c. 8, s. 14.

sınırlandırmak, namazın aksine kazasının bile olmaması, tayin edilmiş vakitte yerine getirilmezse bir dahaki seneye kadar beklenmesi, bu eşsiz merasimin düzenlenmesindeki asıl hedefin görüşme, tanışma, imansal muhabbet ve kardeşlik bağı oluşturma, birbirinin durumunu anlama, ümmetin vahdeti ve küfür dünyasının karşısında saf tutma olduğudur.

Nitekim Kureyşliler kendilerini üstün gördüklerinden, arafatta vakfede ve meşaru'l-harama harekette ayrı bir grup oluşturup diğer Müslümanlardan ayrı bir yol seçtikleri zaman bu işten menedildiler ve onlara diğer Müslümanların arasına katılmaları ve gittikleri yolu kullanmaları emredildi.¹

Bu yüzden Müslümanların vahdet temellerinin sağlamlaştırılması, haccı gösterişli kılma çabası, özellikle Şiilerin öncekinden daha çok Sünnilerin cemaat ve Cuma namazlarına katılmaları kaçınılmazdır.

İsmet makamına sahip Ehlibeyt mektebini takip etmek, her ne kadar büyük bir yükümlülük ve dinin sütunlarından biri olsa da, korunması sadece İslamî vahdet ve ihtilaftan kaçınmakla mümkün olan dinin aslını ve ruhunu korumak, daha büyük bir yükümlülüktür.

2- Kur'an

İslam mezhepleri arasındaki temel ortak yönlerden biri Kur'an'dır. Bunun sebebi, Kur'an'ın diğer semavi kitapların aksine tahriften korunmuş olması, bütün İslam mezheplerinin onu eksiksiz olarak kabul edip iman etmesidir.

Yalnız Kur'an tek başına vahdet oluşturmak için din dâhilinde verimli ve uygun değildir; zira İslamî mezhep ve ekollerin her biri değişik itikatlarla ona tevessül ediyorlar. Bu da onların arasında vahdeti sağlayamamıştır. Bunun için beyanları belirleyici olan emin ve hatadan uzak müfessirlere ihtiyaç vardır ki bunu da (Peygamber hariç) 12 imamdan başkası iddia edemez. Nitekim Camia ziyaretinde şöyle geçer:

"Sizin velayetinizi kabul etmekle tevhid kelimesi tamama erer ve Allah'ın nimeti büyür ve ayrılıklar birlikteliğe dönüşür..."²

İslam ümmetinin vahdetinin oluşmasında Kur'an'ın verimliliği din

1- *"Sonra insanların, hep birden Arafat'tan döndüğü yerden siz de dönün, Allah'tan bağışlanma dileyin. Şüphesiz ki Allah suçları örter, rahîmdir."* Bakara, 199.

2- *Ravzatu'l-Muttakin*, c. 5, s. 495-496.

haricinde ve dünya istikbarının karşısında oluşudur; bu da iki yolla mümkündür:

- a) Kur'an'a ortak imana vurgu
- b) Araştırma ve öğretilerine amelde daha fazla önem verilmesi

3- Ramazan Ayı

Oruç, görünüşte her ne kadar ferdî bir ibadet olsa da, aslında çok etkin sosyal bir boyuta sahiptir. Mübarek Ramazan ayının evvelinden sonuna kadar dünyanın her yerindeki her Müslüman'ın her gün belirlenmiş bir saatten özel bir ana kadar imsak etmeleri, İslam dünyasının gafletine rağmen, İslâmî vahdetin günümüz dünyasında tamamıyla anlaşılabilir en yüce tezahürlerindedir.

Ramazan ayının girişi ve Fıtır bayramı münasebetiyle İslam ülkeleri yöneticilerinin geniş tabanlı karşılıklı kutlamaları, bu ayda İslam ülkeleri arasında Kur'an müsabakalarının düzenlenmesi, bu ayın İslam ümmetinin vahdet ayı olarak ilan edilmesi, İran İslam Cumhuriyeti'nin çeşitli ülkelerdeki elçiliklerinin iftar merasimleri düzenlemesi, kültürel ve etkin şahsiyetlerin bu merasimlere çağırılması, diğer İslam ülkeleriyle daha fazla uyum adına Fıtır bayramı münasebetiyle tatil günlerinin çoğalması, Kudüs günü yürüyüşünün bu ülkelerde düzenlenmesi ve bunun gibi benzer münasebetler, mübarek Ramazan ayının sosyal boyutunun ihyası ve İslâmî vahdetin güçlendirilmesi yönünde yararlanılabilecek girişimlerdedir.

4- Ehlibeyt Sevgisi

Şia inancına göre, Müslümanların Peygamber'in Ehlibeyti konusunda bir takım görevleri vardır; bu görevlerden birisi onları sevmektir ve bu sevgi dinin gerekliliklerindedir; bu sevgiden yoksun olan kimse Müslüman değil ve necistir.¹

Kur'an'da şöyle buyrulur:

"...De ki: Sizden, tebliğime karşılık bir ücret istemiyorum, istediğim, ancak yakınlarıma sevgidir..."²

1- *Mustenedu's-Şia*, c. 6, s. 270; *Cevahiru'l-Kelam*, c. 39, s. 32; *Tahriru'l-Vesile*, c.1, s.118.

2-Şura, 23.

Ehlibeyt'i sevmenin gerekliliği, İslam mezhepleri mensuplarının tümünün ortak paydasıdır. Bu husustaki iki yanlış kanı, bu konudan İslamî vahdet yönünde doğru istifade etmeyi engelliyor.

- a) Ehlibeyt mektebi mensuplarının birçoğu Ehlibeyti sevenlerin sadece Şiiler olduğunu sanıyorlar. Bu da kötümserlik ve hoşnutsuzluk sebebidir. Hâlbuki Şiiler haricindekilerin Ehlibeytin faziletleri, menkıbeleri ve sevgilerinin gerekliliği hususunda yazdıkları ve çıkardıkları birçok kitap vardır. Bunu bilmek Şiiler için cezbedici ve yanlış anlamayı gidermede etkili bir adım olacaktır.
- b) Bu kanının karşısında, bazı Sünniler Şiilerin İmamları konusunda aşırıya gittikleri ve onları Allah veya Peygamber bildikleri yönündedir. Şiilik davasına zahiren bağlı olanların böylesi yanlış ve sapkın inançlarını bütün Şiilere nispet veriyorlar. Şüphesiz sömürgeciliğe bağlı bir takım mahfiller tarafından desteklenen bu hatalı kanı, İslamî vahdetin esasına büyük bir darbedir. İmam Ali'den (a.s) İmam Hadi'ye kadar bütün imamlar böylesi kişi ve gruplarla ve onların batıl inançlarıyla karşılaştıklarında, en sert ve yoğun kültürel mücadeleyi onlara karşı gösteriyor, onların bahsi geçtiğinde lanet ve kaygılarını izhar edip, kanlarını mubah sayıp, halkı onlardan sakındırıyorlardı.

Şia imamları gulat gruplara karşı tutumunu hiçbir mezhep mensubuna göstermemiştir. Örnek verecek olursak, İmam Sadık'ın (a.s) yaranından birisi bu konuda sorduğu zaman o Hazret şöyle cevap vermiştir:

"Ey Sedir! Kulağım, gözüm, derim, etim, kanım ve saçım onlardan (gulat) bizardır. Onlar benim ve babalarımın dini üzere değiller. Kıyamet günü onlarla bir araya gelmeyeceğiz ve Allah onlara gazap edecektir."¹

Şia'nın avam tabakasından bazılarının hareket ve işleri, örneğin imamların kabirlerinde yapılan secdeler, onların adını anarken elleri semaya doğrultmak veya bazı meddahların farkında olmadan ya da bilerek ve tahrik olarak aşırıya kaçan lakap ve unvanları dile getirmeleri, Sünni kesim nezdinde Şia'nın ithamını güçlendirmektedir.

1- *Usul-i Kafi*, c. 1, s. 269.

İmam Rıza (a.s), Ehlibeyt (a.s) hakkındaki guluv rivayetlerin, Şia'nın adını kötüye çıkarmak ve onları imamları ilah edinmekle itham etmek için, düşmanların uydurduğuna inanıyor.

Ortak Düşman

Kişi ve gruplar arasında vahdet oluşturmanın etkenlerinden biri de, ortak düşmana inanma duygusudur.

Düşman bazen birkaç grup veya ülkeye bazen de her iki grup ve millet için mukaddes olan bir noktaya saldırır. Böyle bir düşmanın varlığı her iki durumda saldırıya maruz kalan halkın vahdet ve bağlılık ortamını hazırlar. Ortak düşmanın varlığı her ne kadar iki grubun ihtilaf ve çekişmelerini kökten bertaraf etmese de, ayrılıkların azalması, işbirliği ve yardımlaşmalarında ciddi bir etkisi olur.

Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur:

"Münafıklık edenleri de açığa vurmaya murat etmişti. Onlara, gelin, Allah yolunda savaşın yahut da onları defedin deyince, savaşmayı bilseydik elbette size uyardık dediler. Hâlbuki onlar, o gün imandan ziyade küfre yakındılar. Özlerinde olmayanı söze getiriyorlardı. Onların bütün gizlediklerini Allah bilir."¹

Müslümanlardan bazıları (İbn-i Abbas'ın dediğine göre Abdullah b. Amr b. Hizam idi) Abdullah b. Ubeyy b. Selul ve yarenlerinin, Müslümanların Uhud'a hareket güzergâhında İslam ordusundan ayrılıp Medine'ye dönmeye karar verdiklerini görünce şöyle dedi:

"Gelin, Allah için O'nun yolunda savaşın; en azından vatanınız ve yakınlarınızı tehdit eden tehlikenin karşısında durun."²

Abdullah b. Ubeyy, Medine'de kalıp şehri savunma önerisinin Peygamber (s.a.a) tarafından kabul edilmemesi bahanesiyle, yaklaşık 300 kişilik düşüncesiyle İslam ordusundan ayrıldılar. Hâlbuki Kureyşliler Medine'yi hedeflemişlerdi ve o şehir onda mukim olan kabilelerin ortak yaşam alanıydı ve aklın hükmüne göre hepsinin ihtilafları ve cüzi hoşnutsuzlukları bir kenara bırakmaları ve şehri savunup ortak düşman tehlikesini defetmeleri gerekirdi.

Şimdi de İslam dünyası ortak ve tehlikeli düşmanlarla karşı

1-Âl-i İmran, 167.

2-Nasır Mekarim Şirazi, *Tefsir-i Numune*, Tahran 1372, c. 3, s. 167.

karşıyadır. Akıl ve din onların karşısında vahdeti gerektirmektedir.

İmam Humeyni bu konuda şöyle diyor:

"Bugün öyle bir gündür ki, bütün İslam toplumları, İslam'ın özünü ortadan kaldırmak isteyen şeytanî güçlerle karşı karşıyadır. Bu güçler, İslam'ın kendileri için bir tehlike olduğunun idrakine varmışlar. Onlar için tehlike olan şey, Müslüman milletlerin vahdetidir."¹

Bu konudaki esas mesele, bu düşmanlığın varlığını algılamaktır. İslam ümmetinin vahdetini böylesi ortak bir düşmanın etkilemesine izin vermek, İslam devletleri ve halklarının, o tehlikeyi doğru anlama ve değerlendirmeden yoksun olduklarından kaynaklıdır.

Aşırı Gruplarla Mücadele

Toplumlar ve devletlerarasında her zaman ortak taleplere oranla, halkın ekseriyetinden daha fazla talepleri olan kişi ve gruplar vardır.

Genellikle halkın çoğunluğu, siyasî ve sosyal birçok gerçekleri dengeleme hususunda beklentilerini ayarlar ve orta yolda karar kılarlar. Hâlbuki bu gruplar beklentilerini, mevcut gerçeklerin kabiliyet ve kapasitesini fazlasıyla aşacak şekilde oluşturuyorlar. Bazen aşırı ve zorlama hareketleriyle toplumu ıstırap, güvensizlik ve bozgunculuğa maruz bırakırlar.

Müslim b. Haccac Ebu Hureyre'den, o da Peygamber'den şöyle nakleler:

"Kim itaatin dışına çıkıp cemaatten ayrılır ve ölürse, cahiliyet üzere ölmüş olur ve kim meçhul bir sancağın altında savaşır, yakınları ve kabilesi için hiddetlenir veya akrabalık taassubuna davet eder ya da ona yardım edip ölürse, yine cahiliyet ölümüyle ölmüş olur; kim ümmetime karşı ayaklanır, iyi kötü demeden öldürür, müminlerinden el çekmez ve onlarla yaptığı anlaşmalara vefa etmez ise, benden değildir ve ben de onlardan değilim."²

Yine Müslim, Arfece'den rivayet ediyor ki Peygamber'den duydum şöyle buyuruyordu:

1- *Sahife-i Nur*, c. 13, s. 45-46.

2- *Sahih-i Müslim*, Nevevi Şerhi, Beyrut, c. 12; *Kitabu'l-İmare*, s. 238, 239, h.848.

"Gelecekte kargaşalar çıkacak. Her kim bu ümmetin birlik ve beraberliğini bozmak isterse, kim olursa olsun kılıçtan geçirin."¹

Hız. Ali (a.s) zamanında ortaya çıkan bu aşırı grupların örneği Nehrevan Haricileriydi. Onlar Siffin savaşının ortasında o Hazretin zafer emareleri aşikâr olmuşken Amr b. As'ın hileleriyle Muaviye ile hakemiyeti kabule zorladılar. O Hazretin kabul etmesinden sonra da ısrarla o anlaşmayı bozmasını istediler ve o Hazretten olumsuz cevap alınca muhalefet bayrağını açıp düşmanlıklarını artırdılar ve sonunda Nehrevan savaşını başlatıp onca musibetlere sebep oldular. Ali (a.s) onların fitnesini bertaraf etmek için çoğunu kılıçtan geçirdi.

Bugün de çeşitli şekil ve sloganlarla düşmanın değirmenine su taşıyan ve aynı şeytanî hedefleri takip eden ve her gün bir yerde İslam ümmeti arasında nifak tohumları eken kişi ve gruplar mevcuttur.

Hiç şüphesiz İslam ümmetinin akıllı mücadelesi, onların fitne ve çabalarını sonuçsuz bırakacaktır.

1- *Sahih-i Müslim*, Nevevi şerhi, c. 12; Kitabu'l-İmare, s. 241, h. 1852.